

RNDr. Jana Osbornová, CSc. (1937–2016)

Krátce před Vánoci 2016 zemřela odborná asistentka geobotanického oddělení katedry botaniky Přírodovědecké fakulty UK v Praze, Jana Osbornová-Kosinová, rozená Kučerová. S geobotanickým oddělením svázala Jana prakticky celý svůj život. Nastoupila zde po skončení studií v r. 1960 jako režimem tehdy podporovaný „kádr“ (její otec byl přesvědčený komunist a příslušník lidových milicí, členkou KSČ byla v té době i ona). Ze své mladické politické dezorientace plně vystřízlivěla ještě před r. 1968 a nelehkou dobu tzv. normalizace přečkala velmi čestně, už bez členství v oné nechvalně známé organizaci. V 80. letech 20. stol. bylo oddělení geobotaniky tlakem tehdejšího normalizačního vedoucího katedry R. Hendrycha zredukováno na pouhá dvě pracovní místa. Je velkou zásluhou Jany Osbornové, že oddělení a přátelská a otevřená atmosféra zde přežila a o převratu v r. 1989 bylo na co bezprostředně navazovat. Navenek zaštiťovala oddělení svým nenapodobitelným šarmem a taktickými schopnostmi Jiřina Slavíková (1924–2016, viz nekrolog ve Zprávách ČBS 51: 309–312, 2016). Na Janě Osbornové ležel především vnitřní chod oddělení, často nenápadná práce se studenty, technické i odborné zajištění praktik a exkurzí a, jak už bylo řečeno, i velký podíl na udržení dobrých mezilidských vztahů. Ke studentům měla velmi srdečný vztah, z kterého se u mnoha z nich později stalo celoživotní přátelství. Vlastním příkladem, např. při odborných prezentacích na seminářích, se snažila (v dobách k tomu nikterak nakloněných) učinit samozřejmým, že vědeckým jazykem současnosti je angličtina.

Po odborné stránce se Jana Osbornová věnovala především synantropní vegetaci. Svoji diplomovou práci sice vypracovala (pod vedením J. Jeníka) na téma dynamiky nitrátů na gradientu les–step v týmu zabývajícím se mikroklimatickými měřeními na vrchu Doutnáči v Českém krasu a spolupracovala též s J. Jeníkem na topografii Labského dolu v Krkonoších. Další její orientace však již byla hlavně „synantropní“. Zahraniční zkušenosti získala v uvolněnější atmosféře druhé poloviny 60. let v Egyptě a na Blízkém východě, kde se věnovala především plevelové vegetaci a publikovala řadu dosud citovaných článků. V Káhiře navázala přátelství s profesorkou Vivi Täckholmovou, autorkou dvou vydání po dlouhou dobu jediné flóry Egypta. Ta Janu přijala prakticky jako svoji dceru. Při exkurzích v Egyptě Jana nashromáždila cenný botanický materiál; vzorně zpracovanou kolekci několika tisíc položek předala do pražského univerzitního herbáře. Se svým druhým manželem, zoologem Dale Osbornem (viz Lynx 36: 149–152, 2005) publikovala v r. 1998 knihu „The Mammals of Ancient Egypt“ shrnující všechny známé kresby a skalní rytiny savců z pravěkého Egypta. Důležitý byl i její podíl na výzkumu sukcese na opuštěných polích v Českém krasu, který vedla spolu s Marcelem Rejmánkem. Seznam jejich publikací do roku 1997 je uveden v Preslii 70: 73–75, 1998. Za její celoživotní působení na alma mater jí byla děkanem fakulty v roce 2005 ve Velké aule Karolina udělena medaile PFF UK „Za zásluhy“; podobně byli již dříve oceněni její kolegové z geobotanického oddělení prof. J. Jeník, doc. J. Kubíková, doc. J. Slavíková a prof. M. Rejmánek. Po r. 1989 se Jana Osbornová věnovala s nadšením i veřejné činnosti ve spolku Vltavan v rodném Podskalí, kteroužto část Prahy milovala. Z té doby také pochází její půvabná vzpomínková knížka „Pražské Podskalí dvacátého století“ (Schola Ludus – Pragensia, 2004).

Jana Osbornová při exkurzi „na úhory“ na jaře r. 2007 (foto P. Kovář).

Jana Osbornová neměla úplně lehký osobní život. Velice silně prožívala řadu zvrátů ve vztahu ke svému prvnímu manželovi, kdy dlouhodobé soužití nakonec skončilo po narození syna rozchodem. Velkým traumatem v jejím životě byla těžká nemoc její mladší sestry, kterou v posledních měsících jejího života, již zcela nehybnou, ošetřovala obětavě doma. Bylo to v době, kdy si po šedesátém osmém všichni členové strany museli požádat o obnovení členství. Jana to neudělala a stala se proto také jakýmsi „outsiderem“. Nepolepšila si v dobách normalizace ani druhým sňatkem s Američanem, se kterým se seznámila při svých pobytech v Egyptě. Nejvhodněji se cítila především v terénu, ať už na zimních geobotanických kurzech nebo letních exkurzích. Důležité byly i četné jednodenní exkurze do okolí Prahy. Na Janu Osbornovou a její roli na pražské geobotanice bude vděčně vzpomínat několik generací studentů i kolegů. To se ostatně projevilo i na exkurzi do jejího oblíbeného Českého krasu, „na úhory“, u příležitosti jejích 70. narozenin. Bohužel, dlouho předem plánované exkurze k jejím osmdesátinám v březnu 2017 se už Jana účastnit nemohla. Zato zde bylo hojně (geo)botaniků, kteří takto v Janině oblíbeném biotopu uctili její památku.

Karel P r a c h, Jiří H a d i n e c, Marcel R e j m á n e k,
Adolf Č e š k a & Jarmila K u b í k o v á